

Příběh o Eyvindu Finnssonovi, zvaném Kaziskald

Eyvind Finnsson, zvaný Kaziskald (10. stol.) byl poslední známý profesionální skald na norském královském dvoře, který měl norský původ. Byl skaldem krále Hákona Dobrého, po jehož porážce Haraldem Šedým pláštěm se stal odpůrcem nového krále a začal podporovat jarla Hákona z Hlaðů. Kromě čtrnácti dochovaných příležitostných strof a v příběhu zmíněné *Drápy o Islandanech* je autorem *Písně o Hákonovi*, popisující smrt Hákona Dobrého, a ve zlomcích dochované genealogické básně *Výčet Háleyggjovců*. Je zmíněn mj. i v současné norské hymně. Přízvisko Kaziskald získal údajně proto, že imitoval tvorbu starších skaldů. Příběh se odehrává mezi lety 961 a 970.

|

Po pádu krále Hákona Haraldssona Dobrého se vlády nad Norskem ujali synové Eirika Krvavé sekry. Největší úcty z nich požíval Harald Šedý plášť, jenž byl z těch, kteří byli dosud naživu, nejstarší. Jejich matka Gunnhild se valnou měrou podílela na vládě nad zemí a říkalo se jí Matka králů. Předními muži v zemi byli tehdy Tryggvi Ólafsson na východě, Guðrøð Bjarnarson ve Vestfoldu a jarl Sigurð z Hlaðů v Þrándheimu, zatímco Gunnhildini synové drželi střed Norska. První zimu si Gunnhildini synové s Tryggvim a Guðrøðem vyměňovali vzkazy a poselstva, a tak byly urovnány všechny spory mezi nimi. Gunnhildini synové oběma velmožům ponechali týž podíl na vládě, jaký měli dříve za krále Hákona.

Žil muž jménem Glúm Geirason. Byl to skald krále Haralda Šedého pláště a velmi udatný muž. Po pádu Hákona Dobrého složil tuto strofu:

Statečně mstou stihl Gamliho¹ smrt Harald -
 skvělý boj jsi svedl, smělý vojevůdce;
 temný sokol sečí² krev Hákona srkal,
 když třtiny ran rudých³ rudě zbarvily se.

Strofa byla velmi oblíbená. Když se o ní ale doslechl Eyvind Finnsson, pronesl následující strofu:

V krev Gamla král⁴ vnořil Fenriho rtů vzpěru,⁵
 směle bilo srdce stromům bouře kovu,⁶
 když do moře smetl Eiríkovy syny
 - sužuje smrt krále⁷ strážné Gauty kopí.⁸

I tato strofa se často přednášela. Když se o tom ale doslechl král Harald, hodlal Eyvinda potrestat smrtí. Jejich přátelé je však usmířili za té podmínky, že se Eyvind stane skaldem krále Harald, tak jako byl předtím skaldem krále Hákona. Král Harald a Eyvind byli blízcí příbuzní, neboť Eyvindovou matkou byla Gunnhild, dcera jarla Hálfdana, jejíž matkou byla Ingibjörg, dcera krále Harald Krásnovlasého.⁹ Eyvind složil o králi Haraldovi tuto strofu:

-
- 1 Míňen Gamli Eiríksson, nejstarší syn Eiríka Krvavé sekyry a Gunnhildy, který padl v bitvě proti Hákonu Dobrému. Glúm ve strofě velebí zabití Hákona Gamliho bratrem, Haraldem Šedým pláštěm.
 - 2 „Sokol sečí“: havran.
 - 3 „Třtina rudých ran“: oštěp.
 - 4 Míňen Hákon Dobrý.
 - 5 „Vzpěra Fenriho rtů“: meč. Mytologická narážka odkazuje na příběh o spoutání nestvůrného vlka Fenriho. Když se Fenri snažil i v poutech bohy napadnout, vrazili mu do chřtánu meč jako roubík.
 - 6 „Stromy bouře kovu“ - „stromy bitvy“: válečníci.
 - 7 Tj. Hákona Dobrého.
 - 8 „Strážní Gautové kopí“: válečníci. Pravděpodobně se zde naráží na jméno Gaut, jež bylo jedním z přízvisek Óðina.
 - 9 Harald Krásnovlasý byl otcem Eiríka Krvavé sekyry, a Eyvind byl tedy prasynovcem Harald Šedého pláště.

Těžko by kdo tvrdil, že tvá smělost slábne,
 krupobití ran¹⁰ když kříslo o kov zbroje;
 obnažil jsi opět ostrý střechýl pochvy,¹¹
 jím jsi, vůdce, vládl, vlčici jsi sytil.

II

O všech Gunnhildiných synech se říkalo, že jsou lakotní, a povídalo se, že schraňují cennosti pod zemí. Eyvind Kaziskald o tom složil tyto verše:

Hojně Hákon zdobil nám kdys hory dravce,¹²
 Ulle stvolu seče,¹³ fýrisvellskou setbou;¹⁴
 trýznitel¹⁵ skryl v trupu matky soka þursyň¹⁶
 mouku prací sešlých služek krále Fróða.¹⁷

Hojně Hákon krášлил hory člunů Ulla¹⁸
 pláním pozdních sluncí pláně brvy Fully;¹⁹

10 „Krupobití ran“: šípy.

11 „Střechýl pochvy“: meč.

12 „Hory dravce“: ruce.

13 „Ull stvolu seče“ – „Ull meče“: válečník. Ull byl podle *Mladší Eddy* Þórúv syn, vynikající lučištník a lyžař.

14 „Fýrisvellská setba“: zlato. Narážka na příběh o legendárním dánském králi Hrólfru Krakim, který při útěku přes Fýriské pláně (*Fýrisvellir*) rozhazoval po zemi zlaté skvosty, aby zdržel svého pronásledovatele, švédského krále Aðilse.

15 Dosl. „trýznitel lidu“: míněn Harald.

16 „Tělo matky soka þursyň“ – „tělo matky Þóra“ – „tělo Jǫrð“ (personifikované bohyně Země): země.

17 „Mouka prací sešlých služek krále Fróða“: zlato. Narážka na příběh o otrokyních Fenje a Menje, které měly legendárnímu dánskému králi Fróðimu mlít na kouzelném žernovu zlato (srov. *Píseň o Grottu ve Starší Eddě*).

18 „Hory lodí Ulla“ – „hory štítu“: ruce.

19 Dosl. „pozdní (zapadající) slunce pláně Fulliných brv“ – „slunce Fullina čela“: zlato. Fulla byla jednou z bohyň, podle *Mladší Eddy* nosila jako neprovdaná žena rozpuštěné vlasy a zlatou čelenku.

teď svit slunce hlubin²⁰ skryt je v těle matky
zhoubce þursů²¹ – stěží změníš záměr mocných.

Když se král Harald dozvěděl, kdo složil tyto verše, vyzval Eyvinda, aby ho vyhledal. Jakmile Eyvind dorazil, vznesl proti němu král obvinění a nazval ho svým nepřítelem – „a neslouží ti ke cti,“ dodal, „že jsi porušil věrnost vůči mně, když ses mi předtím podřídil.“

Na to pronesl Eyvind tuto strofu:

Poznal jsem dva pány předtím, než jsi přišel,
třetího teď nechci, tíží mě už léta;
s dvěma štíty nikdy nehrál jsem si,²² vůdce,
vládci jsem byl věrný – až věkem jsem sešel.

Král Harald rozhodl, že jejich při rozsoudí sám. Eyvind vlastnil veliký zlatý náramek, který se nazýval Moldi a který byl kdysi dávno vykopán ze země. Král prohlásil, že chce tento náramek a že jinou náhradu nepřijme. Eyvind tehdy pronesl:

Jezdče pevné plaňky pevniny skal vodních,²³
dout mi bude dobrý vítr družky þursů,²⁴
dar ač žádáš drahý, doupě šperku vřesu,²⁵
jež patřilo, pane, prve mému otci.

Pak se Eyvind vrátil domů a nikde se nevypráví, že by se ještě poté s králem Haral-dem setkal.

20 „Slunce hlubin“: zlato.

21 „Tělo matky zhoubce þursů“: země (viz pozn. 16).

22 Staroseverské rčení odpovídající českému úsloví „hrát na obě strany“.

23 „Jezdec plaňky pevniny vodních skal“ – „jezdec plaňky moře“ – „jezdec lodi“: námořník, míněn Harald.

24 „Dobrý vítr družky þursů“ – „dobrý vítr démonické ženy“: dobrá nálada. Původ kenningu je nejasný, jeho význam je ale opakovaně doložen.

25 Dosl. „doupě náhrdelníku vřesu“ – „doupě hada“: zlato.

III

V dobách, kdy vládli Norsku Gunnhildini synové, nastal veliký hladomor, který se zhoršoval tím víc, čím déle byli u moci. Sedláci to přičítali na vrub právě Gunnhildiným synům a dodávali, že králové jsou chamtiví a že sedláci musejí snášet těžké časy. Dospělo to tak daleko, že lidé na mnoha místech téměř neměli obilí ani ryby. V Hálogalandu byla tak veliká neúroda a nedostatek, že se tam obilí neodilo skoro žádné. Po celé zemi ležel i uprostřed léta sníh a dobytek musel přes léto zůstat ustájený uvnitř. Toto pronesl Eyvind Kaziskald, když vyšel ze svého domu a venku hustě sněžilo:

Sněží na choť Svqlna:²⁶ jak Fin srny jehněd²⁷
ustájil jsem uvnitř uprostřed dní letních.

Eyvind složil drápu na počest všech Islandanů, a oni ho odměnili tak, že mu každý sedlák daroval penning, jakým se obvykle platila daň – ten odpovídal vahou třem penningům ze stříbra, které je na vrypu bílé. A když bylo stříbro dopraveno na Vselidový sněm, rozhodli muži, že má být určen kovář, který stříbro přetaví. Pak z něj byla vyrobena plášťová spona a práce na ní stála mnoho peněz. Spona měla cenu padesáti marek, a tu pak poslali Eyvindovi. Eyvind nechal sponu rozsekat na menší kousky a opatřil si za ně dobytek.

Na jaře se v kraji objevila u pobřeží hejna sledů. Eyvind nalodil své pacholky a nájemce na pramici a veslovali tam, kudy sledi táhli. Pronesl:

Patou moře²⁸ pohnán pádí oř vln²⁹ na jih,
kam s pernatou ploutví ptáci sítě³⁰ táhnou;

26 „Svqlniho (Óðinova) choť“: země.

27 Dosl. „srna březových jehněd“: koza.

28 „Pata moře“: veslo.

29 „Oř vln“: loď.

30 „Ptáci sítě“: sledi.

snad se květ ker louky,³¹ krásná Gerð piv,³² prodá,
který kanec moře³³ z kořenů vod vyrval.

Celý jeho majetek padl na obživu, takže nakonec musel na lodích vyměňovat své zbraně za sledě. Tehdy pronesl:

Sponu na plášť platil lid průlivu nebes,³⁴
zakoupil jsem za ni z hladu stádo fjordu;³⁵
za střelhité sledě Egilova stisku³⁶
štíhlé šípy vln³⁷ jsem v špatných časech směnil.

31 „Květ louky ker“ – „květ moře“: sledě.

32 „Gerð (bohyně) piv“: žena.

33 „Kanec moře“: loď.

34 „Lid nebes průlivu“ – „lid ledu“ (staroseversky íss): Islandané.

35 „Stádo fjordu“: sledi.

36 „Sledi Egilova stisku“: šípy. Legendární hrdina Egil, bratr kováře Vǫlund, byl proslulým lučištníkem.

37 „Šípy vln“: sledi.